

УКРАЇНСЬКА

ПРЕСОВА

СЛУЖБА

ВИДАННЯ ГОЛОВНОЇ РЕДАКЦІЇ.

ч. 28.

30 грудня 1940 року.

ВІКТОР ЗЕЛІНСЬКИЙ.

Воляк Націоналіст - Муж.

14 грудня 1940 р. відійшов від української нації один із її великих Синів - Генерал-Полковник Віктор Зелінський. В чужій землі закрив на віки очі 76-літній український Генерал, найвища ступнем українська військова людина, активний член Українського Націоналістичного Руху, громадський діяч, автор цінних споминів про "Синьожупанників".

Генерал народився на Запоріжжі 1864 року. Походив зі старого козацького роду - його предок Зеленський був брацлавським полковником за гетьмана Виговського. Віктор Зелінський посвятився військовому званню, і скінчивши військову гімназію в Пскові та інженерську школу в Петербурзі, став підпоручником артилерії в царській армії. На ніппонську війну пішов капітаном, покінчив же її полковником і з усіма можливими військовими відзначеннями, включно з св. Юрієм і золотою шаблею. В 1909 році дістав ступень генерала. На світову війну виступив командантом 6. стрілецької сибірської дивізії, і в бою під Березою дістався до німецького полону, по контужений гарматним стрільном.

У своїх прецінних споминах п.н. "Синьожупанники" розказує Генерал, як тліла в ньому весь час іскра національної свідомости і як вона розгорілася гарячкою чину в час перебування в полоні, коли на руїнах царської Росії воскресла Україна. Ген. Зелінський формує в німецьких таборах полонених дивізій "Синьожупанників", веде її в Україну - та тут стрічається ця прямолінійна душа хороброго Воляка з невітійною українською внутрішньо-політичною дійсністю. Німці пропонують Генералові найвищу владу в Україні - Віктор Зелінський відмовляється в почутті лояльності до своєї влади.

В конфлікті з соціалістичним урядом у Києві, стає Ген. Зелінський за гетьманату начальником артилерії 6. корпусу в Полтаві, де при співпраці з Полк. Балбачаном будує збройну силу для майбутньої боротьби за Самостійну, Незалежну. Після повстання знову має змогу поставити в ширшій розмірі свій досвід і свій запал на службу Батьківщині. В січні 1919 р. Генерал є Командантом VIII. Корпусу У.А., в березні начальником надзвичайної військової місії в переговорах із Румунією, в червні головою комісії по реорганізації Армії в Кам'янці Подільському. На всіх цих постах віддає неоцінні послуги українській державі й збройній силі. Врешті останні його офіційні державні пости начальника військової місії в Польщі та інспектора при формуванні українських військових частин у Польщі в 1920-21 р.р.

Після катастрофи Ген. Зелінський усунувся від прилюдного життя, сепарувався зокрема від діяльності польонофільських кругів. Цей Воляк-Герой міг віддати своє місце тільки в лавах Українського Націоналістичного Руху, якому віддав до останніх днів життя свої сили й своє знання. Був активним діячем "Українського Національного Об'єднання" й "Об'єднання Української Еміграції в Європі". Помер на запалення легенів після чотирьох днів хвороби. Віра його не гасла ніколи. Сприймав життя як поклик до бою. Козацька кров пульсувала в серці цієї літньої Людини з силою, що запалювала молодого й старого. Був гарячим не тільки політичним, але й особистим визнацем авторитету обох Вождів - Євгена Коновальця й Андрія Мельника. Чужинців і своїх полонив своєю інтелігенцією, непохитною принциповістю й особистою культурою.

Спи наш Генерале в несвоїй землі, поки не прийме Тебе в себе рідна, вірна українська. Память про Тебе буде вічна в Україні, як про Того, що знав, таке боротьба, що трудився й ніколи не зневірювався, ніколи не кривив душі, що в важкі хвилини Нації був там, де була Правда й Боротьба - аж до самої години смерті. Твої воляки зо стільки боїв і зо стільки важливих відтинків і періодів визвольного змагу стоять над Твоею Могилою поруч із новим поколінням націоналістів-революціонерів у глибокому поклоні та з почуттям обов'язку бути гідними свого Команданта й духового та політичного Друга-Батька.

Слава Памяті Генерала Віктора Зелінського!

НА МОГИЛУ ГЕНЕРАЛОВІ В. ЗЕЛІНСЬКОМУ.

Товариші зброї Генерала з 1917-21 р.р., тодішні політичні діячі, що співпрацювали з В. Зелінським, могли б написати про Покійного багато з того часу, коли Він був у вирі подій, у центрі важних організаційних починів. Хай буде вільно тут сказати кілька слів спогаду про цю незвичайну Людину одному з пореволюційної генерації, що мав щастя пізнати Генерала й ближче зійтися з Ним.

В. Зелінський був ув останньому періоді свого життя наче живе потвердження зворушливої правди з наших давніх козацьких часів: Батьки йшли тоді в походи, батьки ж батьків залишалися вдома з унуками, й була між ними тісна духовна звязь. Вони розумілися іноді краще, ніж батько з сином, а в їх глибокому контакті лежала тяглість традиції поколінь. Діди оставали "вічно молоді", а внуки вчилися почувати й розуміти на лад тих лицарів, що на силі життя зріло, з перспективою оцінювали свої минулі чини й уміли так барвно й запально про них розказувати.

Генерал був у своїх оповіданнях таким "батьком батьків". Вгорі згадане порівняння треба б ще уточнити так: Наші батьки звязані часто ще надто з політично-партійним злом та добром років 1917-21, і тому не хочуть чи не можуть давати їхнього образу дійсного, сприйемливого й повчального для нас. Покойний уже тоді - в силу свого віку й у силу тієї ролі, яку собі вибрав, глядів на справи під властивим кутом зору - і тимбільше згодом. То ж був для нас молодих літописом славних років, книгою життєвого досвіду.

Може й було щось трагічного в молодечому горінні Генерала до останніх днів життя. Він дожив національного відродження вже в доволі пізньому віці, коли його життєвий zenit був позаду. Але він почував, що щойно тепер починається його властиве життя; і горів, дав із себе в 1917-21 р.р. усе, що міг, а потім чекав хвилин і ситуацій, коли зможе ще й ще жити цим новим життям, і був з молодими, бо тут горіло полум'я боротьби, яким і Він хотів горіти й підсичувати його. Мріяв про останній бій за Україну й не діждався його. Але бачив і говорив про це развраз, що прапори високо й у дужих руках, то ж, коли був свідомий, що вмирає, мабуть умер спокійний.

Пригадую, їздив Генерал раз у відвідини одного табору праці карпато-українських січовиків на чужині. Станули лавами в довгому коридорі, частинно уніформовані, їх командант зголосив звіт Генералові, а цей... - ми побачили, як В. Зелінський випростався, заклав руки за спину, пройшовся кілька разів туди й назад перед лавою й промовив... По батьківськи й авторитетно, лагідно й впевнено водночас. Січовики рвалися від земних робіт до рушниці. Генерал умів прегарно влити в них ту віру, яка була всім його еством, й полегшити їм їхнє важке серце вояцтва, що програто одну війну, хоч билось як льви, і жде на другу, яка - невідомо їм - чи й коли прийде...

Давали Генералові багато вдоволення такі хвилини, коли бачив, що запали вогонь у вояцьких очах, як колись ув очах козацтва струнких лав його Синьожупанників. Іншим разом був Генерал на одній дипломатичній зустрічі, й своєю глибокою особистою культурою, хистом навязувати нитку внутрішнього контакту та бесідницьким таланом - полонив приявних. Блакитна кров нащадка козацького старшини пробивалася з його поведінки, з кожного його слова в таких ситуаціях. Ми були знову горді на нього.

Його пошана до обох Вождів була глибока й зворушлива. Він, український Генерал найвищої ранги, що мав за собою найвищі військові відзначення, - говорив про Вождів Коновальця й Мельника завжди з особливою ноткою в голосі. Яке сильне враження чинили такі слова Генерала про Вождів на тих, що їх слухали, зокрема на українське вояцтво, легко зрозуміти. У Ротердамі Він бачив палець Бога, що хотів освятити кровю найкращого Сина України наш визвольний ідеал, щоб нація пройнялась релігійним запалом до боротьби. Вождя Мельника вважав порятунком нації в найважчі хвилини й вірив свято та проголошував із запалом, що Той виведе нас із дому неволі.

Генерал Зелінський не живе. Не хочеться все ще повірити в це. Здавалося, що цей молодець у літньому тілі буде ще довго-довго жити. Пише один із націоналістів, який був при ложі смерті, що Генерал гейби спить... Коли нічого не пропадає в мудрому світовому ладі, то й не пропадуть думи й мрії, віра й го

ріння Генерала. Вони будуть жити в нас, в дні смутку й радості, і може дехто з нас донесе їх у вільну Україну та розкаже їй про незвичайну постать сивого, довговічного Генерала, що був революціонером до смерті. Генерал гейби спить... І снить про "волю, долю", що добути їх - нам залишає в заповітах.

Я. Оршан.

ПРОБЛЕМА ФІНАНСУВАННЯ ВІЙНИ В АНГЛІЇ.

Сенсаційна заява англійського амбасадора в Америці, що Англія вже небаром не буде мати девіз на покриття своїх закупів закордоном, викликала в світі багато коментарів. При чому дехто не вірить, що англ. амбасадор говорив правду, та вважає його заяву тільки зручним маневром, щоб вимогти на американській прилюдній опінії зміну закону про нейтральність й уділити Англії поважнішу позичку. В часі світової війни - як відомо - Англія змогла одєю четвертинкою воєнних коштів поділитися з другими державами, що приступили до війни по її стороні. Та коли по війні англійці, не вважаючи на виграну, не сплачували своїх довгів Америці, Зед. Держави ухвалили т.зв. "джонсонівські акти", що забороняють урядові уділяти дальші позички тим державам, які ще не сплатили своїх довгів. Англії йде тепер передусім про те, щоб цей невідгідний для неї закон змінити.

Який же наділі може бути нині стан англійських фінансів? З вибухом теперішньої війни мала Англія, за обчисленнями льондонського "Економіста" з 12 серпня 1939 р., 1172 мільйонів фунтів вартісних паперів, що їх могла продати на міжнародньому ринку. Йшло тут передусім про закордонні вартісні папери, що їх Англія зуміла продовж довшого часу дістати в свої руки. Крім цього, з вибухом війни, в англ. банках було ульокованих кругло 400 мільйонів фунтів у золоті, з яких, щоправда, тільки половина приблизно належала самій Англії. Немає сумніву, що при реалізації вартісних паперів Англія в багатьох випадках не могла продати їх по сподіваному курсі, отже мусіла понести більше чи менше поважні втрати - так, що з вибухом війни - як обчисляє німецька пресо - вона не могла мати більше міжнароднього платничого середника, як на вартість 1300-1500 мільйонів фунтів штерлінгів /отже дещо менше, як на початку світової війни/.

Англія від початку клала якнайбільшу вагу на власний експорт. "Експортувати або програти в війну" - говорив ще на початку 1940 року англ. міністр торгівлі в Палаті Громад. Експортом Англія могла б здобувати відповідні засоби на заплату імпорту. Та в останніх місяцях на фронті англ. експортної офензиви дещо притихло. Нейтральні держави, що ще з Англією торгують, починають рахуватися з тим, що англ. експортним спроможностям чимраз більше шкодитиме війна. Одночасно Англія мусить чимраз більше імпортувати, тим паче, що багато кораблів, разом з призначеним для Англії вантажем, затоплюють німці й італійці. Від початку війни - обчислюють - затоплено або спалено щонайменше 20 мільйонів тон товарів призначених для Англії, а це є кругло 1/3 річного англ. запотребування. За всі ці товари треба, ясно, платити, найчастіше готівкою. В товаровому обороті від початку війни Англія має на 750 мільйонів фунтів відємного сальдо, що його треба було покрити зо згаданої на початку суми 1300-1500 мільйонів фунтів. Та, звичайно, з цих самих грошей треба покривати ще й корабельні втрати нейтральних, всякі кошти закордонної політики та пропаганди, тощо.

Якже ж уявляють собі англійці дальше фінансування війни? Роля Америки прибирає для них у цьому відношенні чимраз більше на вазі. Крім цього Англія має ще іншу змогу покривати воєнні видатки, а це - уділені закордонні англійські позички, яких нині могли б англійці реалізувати. Англія заявити може напр. Аргентині, що вона за доставу якоїсь кількості товарів зречеться в користь аргент. уряду своїх прав до 10 мільйонів фунтів уділеної йому довгоречинцевої позички. Врешті залишається ще одна можливість фінансувати війну, а це такі трансакції, як недавня англійсько-американська заміна воєнних баз за воєнні кораблі.

Цих кілька даних вказує, наскільки важливий економічний відтинок сучасної війни. Економіка заважить сильно на майбутній виграні і програні.

З СОВЕТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Не в порядку з Західньою Україною й з промисловістю.

В Києві відбувся черговий пленум ЦК КПБУ, який обговорив доповіді про працю львівського й рівненського обласних комітетів та звіти дніпропетровського й харківського міських комітетів про керівництво працею промисловости. Доповіді й звіти були незадовільні й викликали критику "голови президії верховної ради УРСР тов. Гречужи" та других, як пишуть "Вісті". "Пленум - читаємо в больш. газеті - поставив перед большевиками західніх областей ряд важливих завдань щодо піднесення партійної і державної дисципліни... Пленум зобов'язав обкоми КПБУ західніх областей рішуче посилити керівництво сільрадами й усією працею, що провадиться на селі, зокрема підготовкою до весняної сівби індивідуальних і дрібних господарств і зобов'язав поліпшити керівництво і посилити допомогу машино-тракторним станціям та радгоспам у їх організаційно-господарському зміцненні, у вихованні колгоспників у дусі свідомого ставлення до праці і громадської власності; вести рішучу боротьбу з порушниками трудової дисципліни і сталінського статуту сільсько-господарської артілі..."

У цих постановках компартії відбивається вся невтішна для большевиків ситуація на ЗУЗ, де на селі почався змаг хлібороба з азіатським режимом. Очевидці, які побували недавно на німецько-советському кордоні, розказують, що по тому боці Сяну й Буга стоять під снігом копи збіжжя на ланах. Так помагають Західній Україні машино-тракторні станції й т.д. Після згаданих постановок компартії можна надіятися ще більше скріпленого терору ГПУ на західньо-українському селі.

У питанні промисловости пленум замітив відставання промислових підприємств Харкова і Дніпропетровська у виконанні державних плянів, велику кількість браку та перевитрати сировини, які сталися внаслідок послаблення керівництва міськомів КПБУ роботою промисловости і залізничного транспорту. Пленум вказав на те, що партійні організації виробничих підприємств ще недостатньо використовують право на контролю діяльності адміністрації... Харківський і дніпропетровський міськоми зобов'язані в найкоротшому часі ліквідувати недотягнення в керівництві роботою в промисловості і транспорті з тим, щоб промислові підприємства забезпечили виконання державних плянів як по якісних так і по кількісних показниках..."

І тут, як бачимо, вічні недотягнення, терор партії над адміністрацією й господарством із заєдно тим же вислідом: хаосом, розвалом, тупцюванням на місці...

Русифікація Молдаванії.

"Франкфуртер Цайтунг" сповіщає, що советський уряд ^{скасував} урядлатинську азбуку для румунської мови в Молдаванській Сов. Республіці, а на її місце завів російську. Від 1 січня має бути вживана в Молдаванії тільки російська азбука.

Терор шаліє на Західній Україні!

Нью-Йоркська "Україна" публікує листа до однієї українки в Америці від її родича, що тепер перебуває в Ген. Губернаторстві. В листі цьому подані деякі відомості про жахливий большевицький терор на ЗУЗ. "Щодо рідних сторін - читаємо в листі - то там останньо такий терор, якого ще світ не бачив. З кожним днем сумніші вісті доходять до нас. Опишу дещо про наше село. З села, за останніми відомостями, вивезено Г.М. з родиною, а під поліційним доглядом є моя родина та родини П., П-КА, Терл., Вов-ча, та багато інших, що були націоналістами. Ці відомості я отримав 12 травня ц.р. До цієї пори може вже всіх вивезено. В Б. осталася лиш третя частина населення, а на їх місце спроваджено населення з Азії. Також багато інших сіл цілком вивезених. Не дай Боже, щоб хто з нас, що перейшов границю, написав до родини чи до приятелів листа, бо зараз цю родину чи приятелів вивозять. В нашому селі було багато весіль, про які Вам згадати не можу; вінчав їх усіх Гольд в С., хоч в селі є священник. Багато нашого жіночого цвіту криється перед азійськими зайдами по лісах, бо силою затають їх до районів і вінчають. Котра б із дівчат не хотіла вінчатися, то її обвинувачують, що вона виступає проти Радянського Союзу, й таку нищать. Багато дівчат знайшло смерть на границі, коли хотіли втекти з советського пекла... Може, Вам, Найдорожчі, коли будете читати цього листа, буде видаватися все це байкою й неправдою... Та я клянуся Богом, що ця кожна стрічка зрощена сльозами й є правдою, святою правдою..."

ПОХОРОНИ ГЕНЕРАЛА В. ЗЕЛІНСЬКОГО.

18 грудня 1940 р. відбулися в Данціг-Цопот Похорони Генерала Віктора Зелінського. В жалібній обряді взяли участь Голова Українського Центр. Комітету в Кракові проф. В. Кубійович, представники української еміграції й старшин та всьцтва.

СМЕРТЬ АКСЕЛЯ ШМІДТА.

15 грудня помер у Берліні Аксель Шмідт, німецький публіцист, знавець східної Європи, а зокрема українського питання. А. Шмідт народився 1870 р., був деякий час редактором журналів "Ді дойче Політик" /1917-21/ і "Дер дойче Геданке" /1925-28/, які займали дуже прихильне становище до української справи. В 1918 р. А. Шмідт був разом із П. Рорбахом основником "Німецько-Українського Товариства" в Берліні й його генеральним секретарем та редактором журналу "Україне". Покійний написав багато брошур і статей про Україну та східню Європу. В 1939 р. вийшла його цінна праця-студія "Україна - край майбутнього", в якій А. Шмідт намагався збагнути призначення й далші шляхи розвитку України. В Особі покійного нашого Приятеля втратили не тільки ми гарячого прихильника українських визвольних змагань, але й чужинний світ втратив доброго, безстороннього дослідника й знавця української проблеми. Похорони А. Шмідта відбулися в Берліні 17 грудня. Покійного пращав і гурт українців, а "Українське Національне Об'єднання" склало на могилі Приятеля України вінок із жовто-блакитними лентами.

Українські послы до стейтових соймів в Америці.

Як повідомляє ню-йоркська "Україна", достейтового сойму Нью Йорку вибраний при останніх виборах кандидат демократичної партії український адвокат Степан Ярема. Другий українець, теж демократичний кандидат, адвокат Марсел Вагнер, вибраний до сойму стейту Нью Джерзі.

- 0 -

УКРАЇНЦІ В НІМЕЧЧИНІ.

Українське Національне Об'єднання.

Орган УНО "Український Вістник" /Берлін/ приніс у 50-річчя Полковника Андрія Мельника передовицю, в якій читаємо: "Переживаємо небуденні роки історичної дії світу. В грізному світлі народнього болю тратять важність усі дрібні буденні справи на те, щоб з усією силою явилися живучим поколінням справи великі, питання бути чи не бути. У такий час думки й серця усіх звертаються до особи полковника Андрія Мельника, до його військового й державотворчого досвіду, до його організаційного генія, до сталевий твердості його характеру. В його особі вшануємо найкраще ту когорту неустрашимих вояків незабутніх років революції, що осталася завжди вірна своїй ідеї. Згадуючи п'ятдесятлітнього Полковника, вшануємо не тільки минуле; цим засвідчуємо ще більше нашу готовість іти в наші грядучі великі дні, що з його особою нерозривно зв'язані!"

УНО, як в Берліні, так і в других осередках, проявляє живу діяльність. В столиці відбулася 3 грудня Святочна Академія в честь Героїв Базару з вступним словом, деклямаціями, сольоспівами Івонни Синенської-Івоничної та виступами хору. В Берліні, Відні, Празі, Пільзні, Каліші та десятках других осередків УНО відбувались за останні тижні 1940 року Листопадові Свята, посвячування власних домівок, всякі курси і т.п. Наскільки широка діяльність УНО, вказує небувала на еміграційні умовини цифра накладу "Українського Вістника" - II тисяч.